

A Hajdúdorogi Főegyházmegye

Által fenntartott

Szent Efrém Görögkatolikus Óvoda, Általános Iskola

és Alapfokú Művészeti Iskola

4024 Debrecen, Kossuth utca 44.

Helyi tanterv

Ének-zene tantárgy 5-8. évfolyam

Ének-zenei emeltszintű osztályokban

5-8. évfolyam

Az magyarországi énekes iskola célja egyrészt, hogy a gyermekeket a kezdet kezdetétől a művészi zene teljességébe vezesse be, s ez által az "ars musica" ízlés- és emberformáló erejét az oktatásban és a nevelésben minél jobban érvényesítse. Más oldalról művészi célkitűzése, hogy a magyar gyermekhangok kapcsolatba kerüljenek az európai (s benne a magyarországi) vokális repertoárnak az elmúlt évtizedekben ideológiai szempontok alapján kihagyott, vagy alig énekelt részével.

A magyar énekes iskola – mint minden európai schola cantorum – tanítási céljait és módszereit a liturgikus zenés szolgálat határozza meg, amit elsőrendű céljának és alapvető tevékenységének tekint. Ennek alapjául a magyar (esztergomi) gregorián, illetve liturgikus hagyomány tekinthető, amely nemzetünk szellemi, történeti kincseihez tartozik, és minthogy a teljes magyar középkor iskolai és szellemi-lelki alapélményeinek meghatározója, méltó arra, hogy ezt a szerepet – legalábbis a valódi értékek iránt fogékonyak számára – napjainkban is betöltse.

Minthogy a gregorián ének sajátossága, hogy az emberiség ősi zenei alapélményeire (ún. zenei univerzáliákra) épül, ezért jogos, hogy az egyetemességet kifejező és a hagyomány által szentesített latin nyelv mellett anyanyelven is elhangozzék. (A népi hagyomány Erdélyben megőrzött népszolozsma gyakorlata is bizonyítja ennek jogosságát és életképességét.

Ezek mellett természetesen a magyar és más népi kultúra értékeinek (népdalnak, néptáncnak, népi játékoknak) is meg kell kapniuk az őket megillető méltó helyet, csakúgy, mint az értékes és válogatott katolikus és protestáns egyházi népének-hagyománynak.

A fentiekén túl az európai zenekultúra remekműveinek, az egyes stíluskorszakoknak az ismerete is éppoly fontos, mint az alapos elméleti és hangszeres oktatás.

Hangsúlyozzuk, hogy mind zenei nevelésünkben, mind pedig az egyéb tárgyak oktatásában, valamint növendékeink erkölcsi felelősségének kialakításában komplexitásra törekszünk, és mindig az alakuló-formálódó személyiség teljes egységét és helyes irányultságát tartjuk szem előtt.

Az énekes iskola, mint oktatási forma nem csak egyházi intézményekben valósulhat meg, nyitva áll bárki előtt, akiket az imént felsorolt értékek bármelyike vonz oda, s akik elfogadják az adott iskola nevelési gyakorlataként templomban végzett rendszeres liturgikus szolgálaton

való aktív közreműködést. Az énekes iskola mindezen keresztül természetesen segítséget kíván nyújtani az iskola és az egyház közötti kapcsolat újabb kori kiépítéséhez. Speciális céljából következően tevékenységi köre túlnyúlik az iskola falain, s így a társadalmi egységesülés irányába hat.

Ökumenizmus, avagy igazi és őszinte párbeszéd (az esetleges világnézeti- és véleménykülönbségek fenntartása mellett) csakis a valódi emberi és művészi értékeken keresztül lehetséges. Ezért az énekes iskola tananyagában az egyházi repertoár bázisát jelentő gregorián és népének mellett megtalálható minden magyar történelmi egyház liturgikus zenéje is.

Az énekes iskolanevelő munkája lehetőséget kínál a szerényebb zenei és hangyi adottságokkal rendelkező gyermekek számára is, hogy képességeiknek megfelelő szinten és mértékben bekapcsolódhassanak a közös énekes tevékenységbe.

A magyar énekes iskola működésével, az oktatási rendszerbe tagozódásával, országos elterjedésével fontos tényezője lehet a magyarság szellemi, lelki és zenei életének egyaránt.

Az énekes iskola kerettantervének helyi tantervi adaptációja révén az iskola eleget tesz az énekzene tantárgy oktatására vonatkozó követelménynek, tehát az ének-zene kerettanterv alternatívájának tekintendő.

A kerettanterv alkalmazható kétszeresére emelt óraszámokban is, azaz heti négy órában, s ebben az esetben a hozzá szervesen kapcsolódó kórusfoglalkozással egybe számítva emelt szintű képzésnek minősül. Nincs akadálya annak sem, hogy az iskola a tanulók számára a kötelező tanórákon túli foglalkozásokat szervezzen liturgikus szolgálat formájában, ennek vállalása azonban már a tanuló (illetve szülője) szabad döntése kell, hogy legyen.

Az énekes iskolás oktatás-nevelés alapelvei:

A magyar énekes iskola feladata, hogy a tanulókat az általános zenei műveltség elsajátítása mellett fölkészítse a rendszeres egyházi liturgikus szolgálatra. (És ahol erre igény és lehetőség mutatkozik, az erre épülő koncertezésre.)

Az énekes iskolai oktatás elsődleges célja, hogy a templomi liturgikus szolgálat (misén, zsoltosmán, ökumenikus istentiszteleten, vagy templomi zenés áhítaton) egyrészt visszanyerje liturgikus rangját és komolyságát – elsősorban az odaillő, megfelelő szentírási szövegeken

alapuló gregorián tételek, valamint a válogatott népének-repertoár és klasszikus zeneművek alkalmazásával. Másrészt nyerje vissza művészi színvonalát: az egyházi giccs és a jámbor fércművek kiiktatásával, beleértve az egyre nagyobb tért hódító ízlésromboló egyházi könnyűzene zenei láthatáron kívülre helyezését is.

Az énekes iskola tehát nem „belterjes” iskolai produkciók létrehozására törekszik – függetlenül attól, hogy természetesen az iskola által igényelt alkalmi feladatokat is ellátja –, hanem mind egyházi, mind zenei-művészi oldalról a kultúra egészébe igyekszik beletagolódni, áthatva ily módon a (sajnálatos módon leromlott) közgondolkodást és jó irányba módosítani a sekélyes közízlést.

A nyolc év folyamán egyéni és közös foglalkozásokon sajátítják el a diákok a tananyagot, amely európai egyházzeneből, népzeneből, s a klasszikus zeneirodalom értékeiből, remekműveiből tevődik össze.

A schola-hagyománynak megfelelően a tanulók már első osztályos koruktól részt vesznek az egyházi zenés szolgálaton, ahol tanáraikkal, ill. esetenként más professzionista hangszeres zenészekkel együtt lépnek föl, s így válnak teljes jogú zenész-partnerré. Egy nyolcosztályos énekes iskola képes több templom igényes zenével való ellátását is biztosítani, mint ahogyan különböző szintű és profilú zenei együttesek (kamara, nagykórus, hangszeresek, szólisták) is többágú tevékenységet folytatnak.

Egyes tanulóknak énekesi szólófeladatokat is el kell látniuk, ezért az énekes osztályok tanulói rendszeresen, évközi kamarakonzerteken mutatják be felkészültségüket.

Az énekes iskola zenei oktatásának négy pillére: természetes éneklés, hangszertudás, biztos ritmuskészség és zeneszerzési ismeretek. Ennek érdekében alapvető fontosságú a hangképzés egyéni- és csoportszintű megszervezése. A hangszeroktatás eredményessége érdekében célszerű az énekes iskolának szoros kapcsolatot ápolnia valamelyik zeneiskolával. Ez ugyanis a tapasztalatok szerint mindkét fél számára gyümölcsöző. A ritmusképzésnek már a kezdetektől a tananyag rendkívül fontos részét kell képeznie. Az improvizációs gyakorlatokon keresztül pedig a zeneszerzés alapjait már az alsós osztályok is megismerhetik.

A 7-8. osztályban kívánatos a mutáló fiúk (és lányok) aktivizálása: elsősorban hangszeres közreműködésük, valamint a kisebbek betanításában való részvételük által.

A magyar énekes iskolák zenei látóhatárának szélesítése érdekében fontos, hogy tanárai rendszeres szakmai kurzusok, konzultációk, konferenciák keretében továbbképzést nyerjenek,

de legalább ennyire kívánatos a tanulók és tanáraik által alkotott kórusok, scholák, kamaraegyüttesek részére szervezendő fórumok, találkozók létrejötte.

A magyar énekes iskolában megvalósuló sokoldalú zenei képzés (egyéni és közös énekes oktatás, liturgikus gyakorlat, hangszertanulás) segíti a zenei tehetség kibontakozását, szakzenészek pályára állítását, ugyanakkor azonban a teljes emberi kiforrálódást tartja szem előtt, és ebbe illeszti bele a zenei részt. Ennek természetes velejárója lehet a liturgikus zenész szolgálat alapjain „kitermelődő” rendszeres koncerttevékenység bel- és külföldön, az elektronikus médiában, hanglemezekben.

A tantárgy fejlesztési céljai:

Zenei reprodukció

Éneklés:

- A tantárgyhoz, a liturgikus szolgálatokhoz és ezen keresztül a zenéhez fűződő pozitív attitűd megtartása és elmélyítése.
- A tanítási órákon és templomi szolgálatokon szerzett tapasztalatokon keresztül rendszeressé tenni a közös éneklést és az ünnepi szertartásokban való részvételt.
- Az éneklési kultúra és zenei készségek, jártasságok továbbfejlesztése és formálása.
- Az énekléssel, zenéléssel való foglalkozással elmélyítjük a gyermekben, hogy az emberi gondolatok, érzelmek kifejezésének maradandó és művészi formája az énekszó, melyet tudatos emberi tevékenység jellemez.
- Az ének szövegének tartalmi összefüggéseivel feltárni az adott nép, nemzet néprajzi, népművészeti és egyházművészeti valamint társadalmi értékeit, helyzetét.
- Egyházi és világi zenekultúránk jellemző sajátosságainak megismerése.
- A magyar népének áttekintése történeti és felekezeti szempontok alapján, az egyes történeti korszakok jellemző népénekanyagának elsajátítása és stílusos előadása.

- A népzenei dialektusok és gregorián változatok énekanyagának alapos ismerete, középkori magyar zenei hagyományaink ápolása, megbecsülése.
- A zenetörténet nagy korszakainak bemutatása énekes és hangszeres szemelvényeken keresztül. Az emberiség zenéjének történeti áttekintése, rávilágítva a társtudományokkal és társművészetekkel való kapcsolatokra.
- Népzenei anyagon, liturgikus énekeken, az európai műzene szemelvényein (dalok, áriák) és hangképzési gyakorlatokon keresztül gyakorolni a gyermekekkel az éneklés helyes technikáját, majd átadni nekik azokat az ismereteket, melyek segítségével kifejezően és megformáltan tudnak énekelni csoportban és egyénileg egyaránt, átsegíteni őket a mutálás nehézségein.
- Tudatos hallásfejlesztéssel és az énektechnikai ismeretek folyamatos bővítésével elsajátíttatni a nehezebb gregorián és többszólamú tételek hiteles megszólaltatását.
- Az egyre bővülő repertoár elsajátítása által a zenei memória, a zenei stílusokban való jártasság elmélyítése.

**Kreatív
készségek
fejlesztése:**

- Kreatív készségek és képességek fejlesztésének célja, hogy a tanulók a megszerzett zenei tapasztalatokat alkalmazni tudják és azokkal képesek legyenek újat alkotni. A kreatív improvizációs gyakorlatok fejlesztik a tanulók zenei érzékét, zeneértését és összpontosító képességét. Segítik őket a zene elemeinek önálló és magabiztos használatában, fejlesztik a tanulók önkifejező képességét, ötletgazdagságát és zenei fantáziáját.
- A kreatív zenei tevékenységek a tanítás legkülönbözőbb témáihoz és fázisaihoz kapcsolódhatnak, s bennük a játékos alkotói munka öröme érvényesül. A kreatív tevékenységet mindenkor megelőzi a zenei alkotóelemek (pl. ritmus, dallam, polifónia, harmónia, forma) vagy egy adott zenei stílushoz kapcsolódó zenei jelenségek (pl. recitatív tónusok, gregorián műfajok modelljei, korai polifónia) megismerése az aktív zenélésen keresztül.

Felismerő kottaolvasás

- A kottaolvasás a zene értésének eszköze, általa olyan kódrendszer kulcsát kaphatják meg a tanulók, amely segíti őket abban, hogy eligazodjanak a zenei tartalmakban. A zenével való ismerkedés kezdeti szakaszában a felismerő kottaolvasás képessége a zeneértés mélységeihez is jelentősen hozzájárulhat. Az önálló zenélésben nélkülözhetetlen eszközzé válik.
- A kottaképet a gyerekek látják már akkor is, mikor a jelrendszereket még nem tudják megfejteni. A tanulók a felismerő kottaolvasás segítségével egyre több zenei jelenséget képesek jelrendszerről felismerni. A kottaolvasás nem cél, hanem eszköz az iskolai zenetanulás folyamatában. Az egyházzene képzésben résztvevők számára a „hagyományos” ötvonalas kottakép mellett a különböző gregorián notációkban (pl. kvadrát notáció, modern magyar notáció, szentgalleni notáció) való jártasság egyaránt elengedhetetlen.
- A felismerő kottaolvasáshoz kapcsolódó zenei ismeretek tanítása soha nem elvontan, hanem az énekes és hangzó zenei anyaghoz kapcsolódóan történik. A népdalokból és műzenei szemelvényekből vett zenei fordulatokat felhasználják a ritmikai, metrikai és dallami elemek tudatosítására, formájuk megismerése pedig segít a formaérzék fejlesztésében. Az elemző megközelítés helyett válasszák a műfaji meghatározást, találják meg az élethelyzet, az érzelmi kifejezés, az esztétikai szépség személyes kapcsolódási pontjait. A népdalok szövegének értelmezése rávilágít a népdalok gazdag szimbolikájára, megvilágítja a magyar szókincs gazdagságát. A népdalok nem a felismerő kottaolvasás gyakorló példái. Csak akkor kell szolmizáltatni, ha az a szebb, tisztább megszólaltatást segíti.

Zenei befogadás:

Zenei hallás fejlesztése

- A zenei hallás fejlesztése feltételezi a zenei képességek meglétét. Éppen ezért első célunk a zenei képességek: érzékelés, hallás, emlékezet és összetettebb zenei észlelések fejlesztése.

- Zenei példákon keresztül tapasztalatok gyűjtése a zenei formákról, harmóniákról, összetettebb ritmusokról.
- Folyamatosan fejleszteni a gyerekekben a zenei jelenségek (külső tevékenység nélkül) tudatban érzékelt, szándékosan felidézett illetve felismert zenei emlékképeit: a belső hallást (dallamhallás, intonációs pontosság, ritmusképzet, harmóniaérzet, formaérzék) segítségül véve a dallam-, akkordikus- és ritmushangszerek adta fejlesztő lehetőségeket.
- A zenei élmények érzékelésével, észlelésével valamint szóbeli, vizuális, dramatikus megjelenítésével fejleszteni a gyerekek zenei emlékezetét valamint mindezek segítségével megmutatni a zenei képzelet lehetőségeit (kibontakoztatni a felfedező és alkotói kedvet).
- Rendszeres ismétlésekkel (templomi zsolozsma- és miseszolgálat), gyakorlásokkal gondoskodni a megismert liturgikus gyakorlat megtartásáról illetve elmélyítéséről, a zenei memória állandó fejlesztéséről. Ezek a rendhagyó koncertformák funkcionális (liturgikus) keretbe helyezik a zenei produkciót, feloldva az azzal járó stresszt, s mint ilyenek, ezek egyben a zenei produkció alapformái.
- A zenével való foglalkozás által fokozatosan tágítani a zenére való összpontosítás, figyelem időhatárait.
- A befogadói kompetenciák fejlesztése a zenehallgatás anyagának mélyreható megismerését segíti elő. A befogadói kompetenciák fejlesztése során az érzelmi és intellektuális befogadás egyensúlyának kell érvényesülnie. A befogadói kompetenciák fejlesztésével megalapozható a tanulók zenehallgatói magatartása, akik a zenehallgatás során olyan élményeket – minél többféle és valóságos zenei tapasztalatokat – szereznek a hallgatott zenéről, amelyek hatására egyre inkább különbséget tudnak tenni az elmélyült zenehallgatás (vagyis a zene befogadása) és a háttérzene fogyasztása között.

**Befogadói
kompetenciák
fejlesztése:**

- Rendszeres zenehallgatás. A zeneművek zenei és zenén kívüli tartalmának, üzenetének megértéséhez szükség van a zenei élmények rendszeres biztosítására: minden órán legyen zenehallgatás.
- Adekvát befogadói attitűd. A zenehallgatási anyag értő befogadását segíti az adekvát befogadói attitűd kialakítása, azaz fontos, hogy a tanulók kellő nyitottsággal forduljanak a hallgatott zene felé.
- A befogadói kompetencia fejlesztését segíti elő elsősorban a zenében rejlő gesztusok, karakterek, érzelmek, hangulatok érzékelésének és átérzésének képessége, másodsorban pedig a biztos és differenciált hallási képesség (ritmus-, dallam- és hangszínérzék) és a zenei memória. Ezeket rendszeres és nagy mennyiségű énekléssel és a generatív készségek más fejlesztő gyakorlataival lehet kialakítani.
- A zeneelméleti és zenetörténeti alapismeretek minden esetben a zenei befogadást segítik, az elméleti és a lexikális adatokat minden esetben kiválasztott művekkel támasszuk alá. A zenetörténeti ismeretek átadásánál törekedjünk arra, hogy az adott zeneművet műfaji, stílustörténeti összefüggésbe helyezzük, és ezáltal a gyermekben kialakuljon az egyes stílusok, zenetörténeti korszakok jellemzőinek ismerete. Egy szerzői életrajz elsősorban az adott műhöz kapcsolódó ismereteket közvetítse. Ugyanez érvényes az elméleti ismeretekre: a formatan, az összhangzattan vagy a szolmizáció alapinformációi csak akkor válnak hasznossá, ha zenei érzetekhez kapcsolódnak, ha segítenek a gyerekeknek átérzeni azokat a zenei jelenségeket, amelyekről szólnak.

**Zeneértő és -
érző képesség
fejlesztése és
aktív zenélés:**

- A rendszeres és figyelmes zenehallgatás a tanulók zene iránti fogékonyságát és zenei ízlését formálja.
- A zenehallgatási anyag kiválasztásakor a zenei teljességre kell törekedni. Lehetőleg teljes műveket hallgassanak meg, hiszen a

**5-8. osztályig
(zenehallgatás,
zenei
gyakorlat):**

tanulók befogadói kompetenciáját, s elsősorban zenei formaérzékét a teljes kompozíciók bemutatása fejleszti. A műalkotás egészéről kell benyomást szerezniük, mielőtt a részletekre irányítják a figyelmüket. Miközben a figyelem irányítása bizonyos jelentéstartalmak megvilágítása érdekében fontos, fokozottan kell figyelni arra, hogy a szempontok ne tereljék el a tanulók figyelmét a mű egészének élményszerű befogadásáról.

- Zenehallgatásnál – figyelve a ma felnövő generációk vizuális igényére – törekedjünk DVD-n elérhető koncertfelvételek bemutatására is.
- Az iskolai zenehallgatás célja nem lehet minden remekmű s az összes zenei műfaj megismertetése, sokkal fontosabb a befogadói kompetenciák fejlesztése és a zenehallgatás igényének kialakítása, amely biztosítja az egész életen át tartó zenei érdeklődést. Bízniuk kell abban, hogy a meg nem ismert műveket a tanulók életük folyamán megismerik, amennyiben kialakították bennük az igényt az értékes művek hallgatására.
- Az iskolai zenehallgatás mellett keresni kell a lehetőséget az élő zenehallgatásra, a rendszeres hangverseny-látogatásra, és ösztönözni a tanulókat a zenei információk gyűjtésére. Fontos szempont, hogy a hangversenyek kifejezetten az adott korcsoporthoz szóljanak. Rendkívül fontos, hogy a hangverseny legyen előkészített, az órákon a tanulók ismerjenek meg néhány zenei témát, a művek kontextusát, majd az azt követő alkalommal beszélgetéssel segítsük az élmények feldolgozását.
- A gyermek érdeklődésének felkeltése és figyelmének magragadása után kialakítani a zenére való összpontosítás képességét. Passzív befogadással szemben egy aktív, tudatos tevékenység kialakítása.
- A gyermek világához közel álló népi és műzenei szemelvényeken, valamint a havi rendszerességű liturgikus szolgálatokon keresztül a zenei jelenségek, zenei formák, harmóniák, összetettebb ritmusok tapasztalati úton történő megismerése és reprodukálása.

- A zenére való koncentrációs képességek folyamatos és fokozatos fejlesztése.
- A meghallgatott zeneművek célzott megfigyeltetése által zenei emlékezet és gondolkodási képességek kialakítása.
- Azonosságok, hasonlóságok, különbözőségek felismerése.
- Konkrét zenei paraméterek tágabb összefüggésekben való megfigyelése, megkülönböztetése, minél több zenei példán való nyomon követése, a zenei jelenségek, élmények elmélyítése.
- Énekes és hangszeres zene összekapcsolása a zenehallgatásban és a gyakorlatban.
- Zenét értő, érző és befogadó személyiség kialakítása.
- A gyerek és rajta keresztül a család, környezet zenehallgatási szokásainak kialakítása. A templomi énekes szolgálatokba – lehetőség szerint – bevonandóak a gyermekeket kísérő szülők, családtagok (zsolozsma, mise bizonyos részeinek együtténeklése).
- A templomi szolgálatokon nyújtott énekes teljesítmények, mint művészi és liturgikus megnyilvánulásról való vélemény kialakítása.

5–8. évfolyam:

A következő fejlesztési célokat segíti az ének-zene tantárgy kerettanterve: erkölcsi, etikai nevelés, nemzeti öntudat és hazafias nevelés, állampolgárságra, demokráciára nevelés, az önismeret és a társas kultúra fejlesztése, a testi és lelki egészségre nevelés, felelősségvállalás másokért és önkéntesség, médiatudatosságra nevelés, a tanulás tanítása. A kulcskompetenciák tekintetében az esztétikai – művészeti tudatosság és kifejezőképesség, anyanyelvi kommunikáció, idegen nyelvi kommunikáció, digitális kompetencia, szociális és állampolgári, a hatékony, önálló tanulás kompetenciája fejlesztéséhez is hozzájárul.

Fejlesztési célok:

- **Reprodukció.** A reprodukció első számú helyszíne a templomi énekes szolgálat. Az éneklésre épülő tanítás első lépéseként a tanulóknak az éneklés örömeinek és helyes szokásainak kialakítása játszott a fő szerepet. Ebben az életkorban már az éneklés tisztasága, kifejező ereje, a zenei stílusnak megfelelő előadásmód, a kommunikatív

muzikalitás kialakítása kerül a fejlesztés középpontjába. A magyar és más népek zenéje továbbra is jelen van az énekes anyagban, azonban a hangsúly folyamatosan eltolódik a klasszikus szemelvények irányába. Ezek elemzésénél fontos, hogy rámutassunk arra, hogy a klasszikus zene fordulatai, formai megoldásai miként hatnak alapvetően, meghatározóan e művek stílusára. A tanulók a zenei elemeket improvizációs, kreatív játékos és intellektuális feladatokkal is gyakorolják.

- **Zenehallgatás.** A felső tagozat zenehallgatási anyagára a sokszínűség jellemző. Elsődleges cél a stílus jellegzetességeinek megismertetése: szerkesztés módok, formai megoldások, egy-egy zeneszerzőre jellemző alkotói sajátosságok bemutatása. Kronologikus áttekintésre már az 5. osztálytól sor kerül. A felső tagozatos zenehallgatásra ajánlott alkotások többsége nagy lélegzetű, előkészítéssel, többszöri meghallgatása és feldolgozása sokszor meghaladja a tanítási óra adta időkeretet. Inspiráljuk a tanulókat órán kívüli meghallgatására is és más, az órai anyaghoz kapcsolódó zeneművek megismerésére.
- **Elméleti ismeretek.** Az alsó tagozatban alapfokon elsajátított zeneelméleti ismeretek elmélyítése, bővítése; a templomi énekes szolgálatok és a kórus szereplések zenei anyagának, a tananyag zenei szemelvényeinek elsajátításához, stílushű megszólaltatásához szükséges készségek, jártasságok megszerzése. A zenetörténet nagy korszakainak és kiemelkedő alkotásainak átfogó ismerete.

5. évfolyam:

Heti óraszám: 4 (ebből heti 1 óra osztálykórussal kiegészítve)

Éves óraszám: 144

A témakörök áttekintő táblázata: 5. évfolyam

Tematikai egység/ Fejlesztési cél:	Óraszám:
Zenei reprodukció – Éneklés	36
Zenei reprodukció – Generatív (önállóan és/vagy csoportosan alkotó), kreatív zenei tevékenység	36
Zenei reprodukció – Felismerő kottaolvasás, zeneelméleti alapismeretek	36
Zenei befogadás – Befogadói kompetenciák fejlesztése	22
Zenei befogadás – Zenehallgatás	14
Összes óraszám:	144

Zenei reprodukció – Éneklés

Órakeret: 36 óra

Előzetes tudás:

- Az alsó tagozatban megismert egyházzenei, népzenei és műzenei szemelvények ismerete. Az éneklési és generatív készségek korosztálynak megfelelő szintje.
- Új stílusú népdalok éneklése alkalmazkodó ritmusban
- Műzenei szemelvények éneklése az előadási jeleknek megfelelően
- A teljesített zsolozsma- és miseszolgálat teljes zenei anyagának éneklése
- Kánonok csoportos éneklése
- Könnyű többszólamú dalok éneklése

**A tematikai egység
nevelési-fejlesztési
céljai:**

- Éneklési készség fejlesztése a korábban elsajátított dalkincs ismétlésével és bővítésével az életkor adta hangyi lehetőségek figyelembe vételével (a már elért tiszta intonáció megtartása, fejlesztése). Kifejező és stílusos éneklés kialakítása mind

kórusban, mind egyénileg, a szólóénekesi attitűd továbbfejlesztése

Ismeretek/fejlesztési követelmények:

Magyar népzene:

Népzene-történeti rétegek szerint: régi stílus (történelem előtti archaikus réteg, nagyívű ereszkedő kvintváltó dallamok, pszalmódizáló stílus, sirató, sirató stílus, középkori népzene, 16-17. század népzeneje, 18-19. század népzeneje, magyar zene-történeti dallamok) és új stílusú népdalok (korai- és fejlett újstílus) ismerete (30 magyar népdal éneklése). A Szózat éneklése fejből

Népelemek:

- az Éneklő Egyházból: egyházi ünnepkörök, magyar szentek dalai;
- zsidó, bizánci, protestáns énekek
- Gregorián zenei szemelvények magyarul és latinul: a templomi énekes szolgálatok során elhangzó énekek, zsolozsma-antifonák, néhány díszesebb melizmatikus tétel, liturgikus játékok (Dániel-játék, Szent Miklós játék, Húsvéti játék válogatott tételei, Te Deum)

Műzene, zeneirodalom: korai polifónia, középkori viági egyszólamúság, reneszánsz egyházzene,

- könnyű reneszánsz világi énekek
- Dalok, áriák, duettek, kánonok.

A dalanyag tiszta, kifejező, éneklése, kiscsoportos és egyéni előadásmódban, törekvés a stílusos éneklésre.

Kulcsfogalmak/ fogalmak: Régi és új stílusú népdal, pszalmódizáló stílus, sirató stílus, kvintváltó ereszkedő, alkalmazkodó ritmus, verbunkos, népelemek, zsolozsma, antifonális és rezponzoriális éneklés, zoltározás, Magnificat, Mária-antifóna, vesperás, melizmatikus műfajok, recitatív műfajok, liturgikus dráma, konduktusz, korai polifónia, orgánium, motetta, madrigál, históriás ének, Szózat, dal mint műfaj, duett, kórusmű, társas ének, hangfajok nevei (szoprán, alt, tenor, basszus), carol

Zenei reprodukció – Generatív (önállóan és/vagy csoportosan alkotó), kreatív zenei tevékenység

Órakeret: 36 óra

Előzetes tudás:

- Egy- és többszólamú ritmusgyakorlatok a tanult ritmuselemekkel és ritmus osztinató. Zenei kérdés-felelet alkotása ritmussal és dallammal.
- Kreatívan részt vesznek a generatív játékokban és feladatokban. Képesek ritmusvariációt, ritmussort és több szólamban ritmus kompozíciót alkotni. A 3/4-es és 4/4-es metrumot helyesen hangsúlyozzák. A tanult szolmizációs hangokból dallamfordulatokat improvizálnak, kérdés-felelet jellegű formaegységeket alkotnak a tanult dalok hangkészlete alapján lalázva vagy szolmizálva is.

A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai:

- Ritmusvariációk rögtönzése 3/8-os és 6/8-os ütemformákban
- Dallamalkotás adott témára: nyitás – zárás
- Szillabikus és melizmatikus énekgyakorlatok
- Visszatérő forma és variáció alkotásának fejlesztése. A rögtönzés fejlesztése a következő zenei ismeretek felhasználásával, felütés, dúr-moll dallami fordulatok, tercpárhuzam.

Ismeretek/fejlesztési követelmények:

Ritmus, metrum:

- Kreatív gyakorlatok változatos ritmusképletekkel, verssorok ritmizálása, osztinató.
- 6/8, 3/4 helyes hangsúlyozása, páros-páratlan metrumok váltakozásának megéreztetése mozgásos gyakorlatokkal.
- Ütőhangszeres ritmusjátékok
- Rigmusok, szertartási és kultikus mondókák rögtönzése

Dallami improvizáció:

- Adott ritmus motívumra dallamvariációk pentachordokkal, dúdolással, szolmizálva.

- Tercpárhuzamok szerkesztése
- zsoltár- ill. olvasmánytónusok éneklése adott szövegre
- Recitációs gyakorlatok egyházi és világi szövegekre
- Régi stílusú kvintváltó népdalforma rögtönzése (megadott kezdősorral).
- Gyakorlatok versmértékek, verslábak ritmusára

Zenei forma alkotás:

- Kérdés-felelet játékok funkciós környezetben, négy és nyolcütemes egységekben.
- Zenei forma alkotása visszatérő elemekkel (rondó, variáció).
- Változatos ritmusképletek használata.
- Dallami rögtönzés, a tanult zenei formák alkalmazásával.

Kulcsfogalmak/ Hatnyolcad, dúr, moll, tercmenet, zenei periódus, visszatérő forma, rondó, fogalmak dallami variáció, szekvencia, recitáció, kvintváltó, versláb, időmértékes verselés

Zenei reprodukció – Felismerő kottaolvasás, zeneelméleti alapismeretek

Órakeret: 36 óra

Az alsó tagozatban az énekléssel és a generatív tevékenységekkel megszerzett és egyre gazdagodó ritmikai, metrikai és dallami ismeretek. A tanult ritmikai és dallami elemek felismerése kézjelről, betűkottáról, hangjegyről és azok hangoztatása csoportosan és önállóan

A tiszta hangközök, szekund, terc ismerete

A tematikai További ritmikai, metrikai és dallami elemek elsajátításával a zenei egység nevelési-reprodukció fejlesztése. Előkészítést követően énekelt szemelvények fejlesztési céljai reprodukciója a felismerő kottaolvasás és a fejlődő belső hallás segítségével.

Ismeretek/fejlesztési követelmények:

- Új ritmusértékek és szüneteik olvasása-írása
- Új dallami elemek olvasása-írása
- Abc-s hangok jelölése g és f-kulcsban.

- Tanult öt- és hétfokú dallamotívumok lejegyzése betűkottával és vonalrendszerbe
- A szext és a szeptim ismerete, szolmizált éneklése.
- Zeneelméleti ismeretek bővítése az előkészítés - tudatosítás - gyakorlás/alkalmazás hármasságában.

Ritmikai elemek, metrum:

- új ütemfajták: 6/8, 3/8,
- felütés, csonka ütem,
- triola, kis éles és kis nyújtott ritmus, tizenhatodok
- Dallami és harmóniaelemek:
- dúr és moll hangsorok 3# 3b-ig,
- Módosított hangok abc-s megnevezése,
- A hangközök felismerése kottaképről, beírása vonalrendszerbe.

Hangközök:

- kis és nagy szext, kis és nagy szeptim.
- Zenei előadásra vonatkozó jelzések:
- tempójelzések és dinamikai jelek.
- Ütemfajták, felütés, ritmikai elemek megkülönböztetése és egyszerűbb ritmusgyakorlatok során reprodukálása.

Kulcsfogalmak/6/8, 3/8, $\frac{3}{4}$, felütés, csonka ütem, triola, kis éles és kis nyújtott ritmus, dúr és moll hangsor, vezetőhang, kis és nagy szext, kis és nagy szeptim, módosított abszolút hangnevek, violin- és basszuskulcs, allegro, andante, mezzoforte, pianissimo, modális hangsorok, hemiola, módosítójelek, módosított szolmizációs hangok

Zenei befogadás – Befogadói kompetenciák fejlesztése

Órakeret: 22 óra

Előzetes tudás: Figyelem a zenehallgatásra, fejlett hangszínhallás, valamint fejlődő formaérzék. Ismeretek hangszerekről.

A tematikai egység nevelési-A zenehallgatásra kiválasztott művek értő befogadása a fejlesztési céljai: befogadói kompetenciák fejlesztéséhez kapcsolódó tevékenységeken keresztül, az énekléssel és a generatív tevékenységekkel fejlesztett differenciált hallási készség és zenei memória által.

Ismeretek/fejlesztési követelmények:

- Magyar népballadák, siratók, népszokások zenéje
- Finn-ugor népek zenéje
- Primitív törzsi zene
- A zsidó liturgikus zene
- A gregorián és korai középkor
- Ókori témájú későbbi zenedarabok
- Bizánci rítusú zene
- Zenei műfajok felismerése hangzó példák alapján.
- Korábbi tevékenységek folytatása, elmélyítése.
- Hangszínhallás és többszólamú hallás készség fejlesztése:
- énekes hangfajok ismerete (szoprán, mezzo, alt, tenor, bariton, basszus),

Formaérvék fejlesztése:

- visszatéréses kéttagú forma, triós forma, rondó forma, variációs forma.
- A zeneirodalmi példák befogadását segítő kiegészítő ismeretek: a zenei befogadást segítő legszükségesebb elméleti ismeretek, lexikális adatok (népzenehez kapcsolódva, pl. népszokások, néphagyomány, a szöveg jelentése; a komolyzene befogadásához kapcsolódva, pl. zenetörténeti ismeretek, zeneszerzői életrajz megfelelő részei, a megismert zeneművek műfaja és formája).
- Korai többszólamúság zenéje, a különböző orgánnum-típusok felismerése, gregorián műfajok felismerése
- A hangszerek megkülönböztetése és azonosítása a következő szempontok szerint: dallamhangszer, ritmushangszer, műzenei és népi hangszer (duda, tekerő, cimbalom, citera, hegedű, brácsa, cselló, bőgő, fa- és rézfúvósok).
- Szemléltetéssel a különböző zenei formák felismerése.
- Ismerkedés a partitúrával (a zenehallgatást segítő egyszerűsített kottakép).

- Tájékozottság a szemelvények történeti korával, a zeneszerző életével, a művek műfajával és formájával kapcsolatban.

Kulcsfogalmak/ fogalmak: Hangköz, formai egység (dallamfordulat, dalforma, variációs forma, rondó forma, antifonális, rezponzoriális forma), faux-bourdon, számozott basszus, continuo, ad notam.

Zenei befogadás – Zenehallgatás

Órakeret: 14 óra

Előzetes tudás: Egyes tanult zenei műfajokat, formákat, hangszercsoportokat felismerik. Ezeket a zenei folyamatokat figyelemmel tudják kíséreni és zenei kifejezésekkel is meg tudják nevezni.

A tematikai egység A népzene tárházából és a megjelölt korok zeneműveiből válogatva a **nevelési-fejlesztési** tanulók érdeklődését erősítve törekvés a zeneirodalom remekműveinek **céljai:** megismertetésére.

Hangverseny-látogatásra nevelés.

Ismeretek/fejlesztési követelmények:

- Primitív törzsi zene
- A zsidó liturgikus zene
- Zenei műfajok felismerése hangzó példák alapján.
- A honfoglalás-kor zenéje Európában és Magyarországon /az esztergomi rítus/
- A reneszánsz kor zenéje itthon és Európában
- Középkori és reneszánsz zenei formák, műfajok, művek hallás utáni felismerése
- Az énekes anyaghoz kapcsolódó eredeti népzenei felvételek meghallgatása, Magyar népballadák, siratók, népszokások zenéje
- A gregorián és korai középkor, A gótika zenéje
- Bizánci rítusú zene
- Reneszánsz kórusdalok, barokk szemelvények.
- Zeneirodalmi szemelvények a stílusérzék fejlesztéséhez
- vokális művek, opera-, oratórium, passió-, kantátarészletek.

- hangszeres művek (Concerto, fűga, prelúdium, toccata, szvit, szonáta, variáció, versenymű)
- A zeneirodalom gazdagságának, műfaji sokszínűségének megismerése.
- A művek megismerésén, elemzésén keresztül a kultúrabefogadás szándékának erősítése (pl. hangverseny-látogatás motivációs szerepének felhasználásával).

Kulcsfogalmak/ fogalmak: Gregorián ének, reneszánsz tánc, madrigál, dal, opera, menüett, opera, oratórium, passió, kantáta, clausula, motet, eredetipotézis, Concerto, fűga, prelúdium, toccata, szvit, szonáta, variáció, versenymű, carol

A fejlesztés várt eredményei a ciklus végén:

- Éneklés
- További 30, az énekes tananyag felsorolt rétegeiből választott egyházi ének, történeti ének, múdal, ill. szemelvény kifejező előadása emlékezetből
- Szólódarab előadása önállóan
- Középkori, ill. reneszánsz, barokk egyházzene szólamának éneklése
- Zenehallgatás
- Énekes- és hangszeres népdalfeldolgozások felismerése, megnevezése
- Trubadúr-énekek felismerése
- Carolok, consort-muzsika, felismerése
- többször meghallgatott középkori és reneszánsz énekes és hangszeres kompozíciók felismerése
- A nagy reneszánsz mesterek stílusának felismerése
- Improvizáció
- zenei kérdés-felelet szerkesztése (2x2 ütemes terjedelemben) zsoltár- ill. olvasmánytónusokra.
- Zenei olvasás- írás ismeret
- dūr és moll hangnemek kottaképről történő azonosítása 3#-3b-ig
- az egyházi hangnemek ismerete

- a módosító jelek értelmezése kottakép alapján
- tanult dallamok éneklése kottakép alapján

Ajánlott zenehallgatási anyag 5. évfolyam

A zeneművek megadott listája a tanár egyéni választása szerint módosítható. A megadott művek egy része olyan terjedelmű, hogy az ének-zene óra keretei között csak részletek meghallgatására van mód (pl. szimfónia tétel, daljáték, opera). A megfelelő részletek kiválasztásához a fejlesztési céloknál meghatározott tartalmak adnak iránymutatást.

- Magyar népzene, más európai népek zenéje.
- Természeti népek zenéje
- Ókori nagy zenekultúrák
- Gregorián énekek a magyar és európai gregorián hagyomány alapján.
- A gótika zenéje: Ars Antiqua, Ars nova)
- Középkori lovagi költészet zenéje
- Reneszánsz madrigálok, VIII. Henrik: Pastime, Helas Madame;
- Reneszánsz vokálpolyfónia: Palestrina: Missa Papae Marcelli, Missa Brevis
- Reneszánsz udvari zene (Pavane, Gaillarde, Basse dance, Balle)
- Henry Purcell: Artúr király (King Arthur), Shepherd, shepherd leave decoying, Fairest isle
- Johann Sebastian Bach: János passió – részletek, BWV 245
- Georg Friedrich Händel: Tűzijáték szvit (Music for the Royal Fireworks), HWV 351; Vizi zene
- Bartók Béla: Falun BB 87a
- Kodály Zoltán: Magyar népzene sorozatból balladák
- Ligeti György: Sípbal, dobbal, nádihegedűvel - dalciklus Weöres Sándor verseire

6. évfolyam:

Heti óraszám: 4 (ebből heti 1 óra osztálykórussal kiegészítve)

Éves óraszám: 144

A témakörök áttekintő táblázata: 6. évfolyam

Tematikai egység/ Fejlesztési cél:	Óraszám:
Zenei reprodukció – Éneklés	36
Zenei reprodukció – Generatív (önállóan és/vagy csoportosan alkotó), kreatív zenei tevékenység	36
Zenei reprodukció – Felismerő kottaolvasás, zeneelméleti alapismeretek	36
Zenei befogadás – Befogadói kompetenciák fejlesztése	22
Zenei befogadás – Zenehallgatás	14
Összes óraszám:	144

Zenei reprodukció – Éneklés

Órakeret: 36 óra

Előzetes tudás:

- Az alsó tagozatban megismert egyházzenei, népzenei és műzenei szemelvények ismerete. Az éneklési és generatív készségek korosztálynak megfelelő szintje.
- Új stílusú népdalok éneklése alkalmazkodó ritmusban
- Műzenei szemelvények éneklése az előadási jeleknek megfelelően
- A teljesített zsolozsma- és miseszolgálat teljes zenei anyagának éneklése
- Kánonok csoportos éneklése
- Könnyű többszólamú dalok éneklése

A tematikai egység Éneklési készség fejlesztése a korábban elsajátított dalkincs ismétlésével **nevelési-fejlesztési** és bővítésével az életkor adta hang lehetőségek figyelembe vételével (a **céljai:** már elért tiszta intonáció megtartása, fejlesztése). Kifejező és stílusos éneklés kialakítása mind kórusban, mind egyénileg, a szólóénekesi attitűd továbbfejlesztése

Ismeretek/fejlesztési követelmények:

Magyar népzene:

népzenetörténeti rétegek szerint: régi stílus (történelem előtti archaikus réteg, nagyívű ereszkedő kvintváltó dallamok, pszalmódizáló stílus, sirató, sirató stílus, középkori népzene, 16-17. század népzeneje, 18-19. század népzeneje, magyar zenetörténeti dallamok) és új stílusú népdalok (korai- és fejlett újstílus) ismerete (30 magyar népdal éneklése).

A Szózat éneklése fejből

Népzénekek:

- az Éneklő Egyházból: egyházi ünnepkörök, magyar szentek dalai;
- zsidó, bizánci, protestáns énekek
- Gregorián zenei szemelvények magyarul és latinul: a templomi énekes szolgálatok során elhangzó énekek, zsoltosma-antifonák, néhány díszesebb melizmatikus tétel, liturgikus játékok (Dániel-játék, Szent Miklós játék, Húsvéti játék válogatott tételei, Te Deum)
- Műzene, zeneirodalom: korai polifónia, középkori viági egyszólamúság, reneszánsz egyházzene,
- könnyű reneszánsz világi énekek
- Dalok, áriák, duettek, kánonok.

A dalanyag tiszta, kifejező, éneklése, kiscsoportos és egyéni előadásmódban, törekvés a stílusos éneklésre.

Kulcsfogalmak/ fogalmak: Régi és új stílusú népdal, pszalmódizáló stílus, sirató stílus, kvintváltó ereszkedő, alkalmazkodó ritmus, verbunkos, népzénekek, zsoltosma, antifonális és rezponzoriális éneklés, zsoltározás, Magnificat, Mária-antifóna, vesperás, melizmatikus műfajok, recitatív műfajok, liturgikus dráma, konduktusz, korai polifónia, orgánium, motetta, madrigál, históriás ének, Szózat, dal mint műfaj, duett, kórusmű, társas ének, hangfajok nevei (szoprán, alt, tenor, basszus), carol

Zenei reprodukció – Generatív (önállóan és/vagy csoportosan alkotó), kreatív zenei tevékenység

Órakeret: 36 óra

Előzetes tudás:

- Egy- és többszólamú ritmusgyakorlatok a tanult ritmuselemekkel és ritmus osztinató. Zenei kérdés-felelet alkotása ritmussal és dallammal.
- Kreatívan részt vesznek a generatív játékokban és feladatokban. Képesek ritmusvariációt, ritmussort és több szólamban ritmus kompozíciót alkotni. A 3/4-es és 4/4-es metrumot helyesen hangsúlyozzák. A tanult szolmizációs hangokból dallamfordulatokat improvizálnak, kérdés-felelet jellegű formaegységeket alkotnak a tanult dalok hangkészlete alapján lalázva vagy szolmizálva is.

A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai:

- Ritmusvariációk rögtönzése 3/8-os és 6/8-os ütemformákban
- Dallamalkotás adott témára: nyitás – zárás
- Szillabikus és melizmatikus énekgyakorlatok
- Visszatérő forma és variáció alkotásának fejlesztése. A rögtönzés fejlesztése a következő zenei ismeretek felhasználásával, felütés, dúr-moll dallami fordulatok, tercpárhuzam.

Ismeretek/fejlesztési követelmények:

Ritmus, metrum:

- Kreatív gyakorlatok változatos ritmusképletekkel, verssorok ritmizálása, osztinató.
- 6/8, 3/4 helyes hangsúlyozása, páros-páratlan metrumok váltakozásának megéreztetése mozgásos gyakorlatokkal.
- Ütőhangszeres ritmusjátékok
- Rigmusok, szertartási és kultikus mondókák rögtönzése

Dallami improvizáció:

- Adott ritmus motívumra dallamvariációk pentachordokkal, dúdolással, szolmizálva.

- Tercpárhuzamok szerkesztése
- zsoltár- ill. olvasmánytónusok éneklése adott szövegre
- Recitációs gyakorlatok egyházi és világi szövegekre
- Régi stílusú kvintváltó népdalforma rögtönzése (megadott kezdősorral).
- Gyakorlatok versmértékek, verslábak ritmusára

Zenei forma alkotás:

- Kérdés-felelet játékok funkciós környezetben, négy és nyolcütemes egységekben.
- Zenei forma alkotása visszatérő elemekkel (rondó, variáció).
- Változatos ritmusképletek használata.
- Dallami rögtönzés, a tanult zenei formák alkalmazásával.

Kulcsfogalmak/ Hatnyolcad, dúr, moll, tercmenet, zenei periódus, visszatérő forma, rondó, fogalmak: dallami variáció, szekvencia, recitáció, kvintváltó, versláb, időmértékes verselés

Zenei reprodukció – Felismerő kottaolvasás, zeneelméleti alapismeretek

Órakeret: 36 óra

Előzetes tudás:

- Az alsó tagozatban az énekléssel és a generatív tevékenységekkel megszerzett és egyre gazdagodó ritmikai, metrikai és dallami ismeretek. A tanult ritmikai és dallami elemek felismerése kézjelről, betűkottáról, hangjegyről és azok hangoztatása csoportosan és önállóan
- A tiszta hangközök, szekund, terc ismerete

A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai:

További ritmikai, metrikai és dallami elemek elsajátításával a zenei reprodukció fejlesztése. Előkészítést követően énekelt szemelvények reprodukciója a felismerő kottaolvasás és a fejlődő belső hallás segítségével.

Ismeretek/fejlesztési követelmények:

- Új ritmusértékek és szüneteik olvasása-írása
- Új dallami elemek olvasása-írása

- Abc-s hangok jelölése g és f-kulcsban.
- Tanult öt- és hétfokú dallammotívumok lejegyzése betűkottával és vonalrendszerbe
- A szext és a szeptim ismerete, szolmizált éneklése.
- Zeneelméleti ismeretek bővítése az előkészítés - tudatosítás - gyakorlás/alkalmazás hármas egységében.

Ritmikai elemek, metrum:

- új ütemfajták: 6/8, 3/8,
- felütés, csonka ütem,
- triola, kis éles és kis nyújtott ritmus, tizenhatodok
- Dallami és harmóniaelemek:
- dúr és moll hangsorok 3# 3b-ig,
- Módosított hangok abc-s megnevezése,
- A hangközök felismerése kottaképről, beírása vonalrendszerbe.

Hangközök:

- kis és nagy szext, kis és nagy szeptim.
- Zenei előadásra vonatkozó jelzések:
- tempójelzések és dinamikai jelek.
- Ütemfajták, felütés, ritmikai elemek megkülönböztetése és egyszerűbb ritmusgyakorlatok során reprodukálása.

Kulcsfogalmak/ fogalmak: 6/8, 3/8, 3/4, felütés, csonka ütem, triola, kis éles és kis nyújtott ritmus, dúr és moll hangsor, vezetőhang, kis és nagy szext, kis és nagy szeptim, módosított abszolút hangnevek, violin- és basszuskulcs, allegro, andante, mezzoforte, pianissimo, modális hangsorok, hemiola, módosítójelek, módosított szolmizációs hangok

Zenei befogadás – Befogadói kompetenciák fejlesztése

Órakeret: 22 óra

Előzetes tudás:

- Figyelem a zenehallgatásra, fejlett hangszínhallás, valamint fejlődő formaérzék. Ismeretek hangszerekről.

A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai:

A zenehallgatásra kiválasztott művek értő befogadása a befogadói kompetenciák fejlesztéséhez kapcsolódó tevékenységeken keresztül, az énekléssel és a generatív tevékenységekkel fejlesztett differenciált hallási készség és zenei memória által.

Ismeretek/fejlesztési követelmények:

- Magyar népballadák, siratók, népszokások zenéje
- Finn-ugor népek zenéje
- Primitív törzsi zene
- A zsidó liturgikus zene
- A gregorián és korai középkor
- Ókori témájú későbbi zenedarabok
- Bizánci rítusú zene
- Zenei műfajok felismerése hangzó példák alapján.
- Korábbi tevékenységek folytatása, elmélyítése.
- Hangszínhallás és többszólamú hallás készség fejlesztése:
- énekes hangfajok ismerete (szoprán, mezzo, alt, tenor, bariton, basszus),

Formaérzék fejlesztése:

- visszatéréses kéttagú forma, triós forma, rondó forma, variációs forma.
- A zeneirodalmi példák befogadását segítő kiegészítő ismeretek: a zenei befogadást segítő legszükségesebb elméleti ismeretek, lexikális adatok (népzenehez kapcsolódva, pl. népszokások, néphagyomány, a szöveg jelentése; a komolyzene befogadásához kapcsolódva, pl. zenetörténeti ismeretek, zeneszerzői életrajz megfelelő részei, a megismert zeneművek műfaja és formája).

- Korai többszólamúság zenéje, a különböző orgánum-típusok felismerése, gregorián műfajok felismerése
- A hangszerek megkülönböztetése és azonosítása a következő szempontok szerint: dallamhangszer, ritmushangszer, műzenei és népi hangszer (duda, tekerő, cimbalom, citera, hegedű, brácsa, cselló, bőgő, fa- és rézfúvósok).
- Szemléltetéssel a különböző zenei formák felismerése.
- Ismerkedés a partitúrával (a zenehallgatást segítő egyszerűsített kottakép).
- Tájékozottság a szemelvények történeti korával, a zeneszerző életével, a művek műfajával és formájával kapcsolatban.

Kulcsfogalmak/ fogalmak: Hangköz, formai egység (dallamfordulat, dalforma, variációs forma, rondó forma, antifonális, rezponzoriális forma), faux-bourdon, számozott basszus, continuo, ad notam.

Zenei befogadás – Zenehallgatás

Órakeret: 14 óra

Előzetes tudás:

- Egyes tanult zenei műfajokat, formákat, hangszercsoportokat felismerik. Ezeket a zenei folyamatokat figyelemmel tudják kísérni és zenei kifejezésekkel is meg tudják nevezni.

A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai:

A népzene tárházából és a megjelölt korok zeneműveiből válogatva a tanulók érdeklődését erősítve törekvés a zeneirodalom remekműveinek megismertetésére. Hangversenylátogatásra nevelés.

Ismeretek/fejlesztési követelmények:

- Primitív törzsi zene
- A zsidó liturgikus zene
- Zenei műfajok felismerése hangzó példák alapján.
- A honfoglalás-kor zenéje Európában és Magyarországon /az esztergomi rítus/
- A reneszánsz kor zenéje itthon és Európában
- Középkori és reneszánsz zenei formák, műfajok, művek hallás utáni felismerése

- Az énekes anyaghoz kapcsolódó eredeti népzenei felvételek meghallgatása, Magyar népballadák, siratók, népszokások zenéje
- A gregorián és korai középkor, A gótika zenéje
- Bizánci rítusú zene
- Reneszánsz kórusdalok, barokk szemelvények.
- Zeneirodalmi szemelvények a stílusérzék fejlesztéséhez
- vokális művek, opera-, oratórium, passió-, kantátarészletek.
- hangszeres művek (Concerto, fuga, prelúdium, toccata, szvit, szonáta, variáció, versenymű)
- A zeneirodalom gazdagságának, műfaji sokszínűségének megismerése.
- A művek megismerésén, elemzésén keresztül a kultúrabefogadás szándékának erősítése (pl. hangverseny-látogatás motivációs szerepének felhasználásával).

Kulcsfogalmak/ fogalmak: Gregorián ének, reneszánsz tánc, madrigál, dal, opera, menüett, opera, oratórium, passió, kantáta, clausula, motet, eredethipotézis, Concerto, fuga, prelúdium, toccata, szvit, szonáta, variáció, versenymű, carol

A fejlesztés várt eredményei ciklus végén:

- Éneklés
- További 30, az énekes tananyag felsorolt rétegeiből választott egyházi ének, történeti ének, műdal, ill. szemelvény kifejező előadása emlékezetből
- Szólódarab előadása önállóan
- Középkori, ill. reneszánsz, barokk egyházzene szólamának éneklése
- Zenehallgatás
- Énekes- és hangszeres népdalfeldolgozások felismerése, megnevezése
- Trubadúr-énekek felismerése
- Carolok, consort-muzsika, felismerése
- többször meghallgatott középkori és reneszánsz énekes és hangszeres kompozíciók felismerése
- A nagy reneszánsz mesterek stílusának felismerése

- Improvizáció
- zenei kérdés-felelet szerkesztése (2x2 ütemes terjedelemben) zsolttár- ill. olvasmánytónusokra.
- Zenei olvasás- írás ismeret
- dúr és moll hangnemek kottaképről történő azonosítása 3#-3b-ig
- az egyházi hangnemek ismerete
- a módosító jelek értelmezése kottakép alapján
- tanult dallamok éneklése kottakép alapján

Ajánlott zenehallgatási anyag 6. évfolyam

A zeneművek megadott listája a tanár egyéni választása szerint módosítható. A megadott művek egy része olyan terjedelmű, hogy az ének-zene óra keretei között csak részletek meghallgatására van mód (pl. szimfónia tétel, daljáték, opera). A megfelelő részletek kiválasztásához a fejlesztési céloknál meghatározott tartalmak adnak iránymutatást.

- Magyar népzene, más európai népek zenéje.
- Természeti népek zenéje
- Ókori nagy zenekultúrák
- Gregorián énekek a magyar és európai gregorián hagyomány alapján.
- A gótika zenéje: Ars Antiqua, Ars nova)
- Középkori lovagi költészet zenéje
- Reneszánsz madrigálok, VIII. Henrik: Pastime, Helas Madame;
- Reneszánsz vokálpolyfónia: Palestrina: Missa Papae Marcelli, Missa Brevis
- Reneszánsz udvari zene (Pavane, Gaillarde, Basse dance, Balle)
- Henry Purcell: Artúr király (King Arthur), Shepherd, shepherd leave decoying, Fairest isle
- Johann Sebastian Bach: János passió – részletek, BWV 245
- Georg Friedrich Händel: Tűzijáték szvit (Music for the Royal Fireworks), HWV 351; Vizi zene
- Bartók Béla: Falun BB 87a
- Kodály Zoltán: Magyar népzene sorozatból balladák
- Ligeti György: Sípbal, dobbal, nádihegedűvel - dalciklus Weöres Sándor verseire

7. évfolyam

Heti óraszám: 4 (ebből heti 1 óra osztálykórussal kiegészítve)

Éves óraszám: 144

A témakörök áttekintő táblázata: 7. évfolyam

Tematikai egység/ Fejlesztési cél:	Óraszám:
Zenei reprodukció – Éneklés	36
Zenei reprodukció – Generatív (önállóan és/vagy csoportosan alkotó), kreatív zenei tevékenység	36
Zenei reprodukció – Felismerő kottaolvasás, zeneelméleti alapismeretek	36
Zenei befogadás – Befogadói kompetenciák fejlesztése	22
Zenei befogadás – Zenehallgatás	14
Összes óraszám:	144

Zenei reprodukció – Éneklés

Órakeret: 36 óra

- Előzetes tudás:**
- Biztos éneklési készség, kifejező és stílusos előadás csoportosan és egyénileg is.
 - 30, az énekes tananyag felsorolt rétegeiből választott egyházi ének, történeti ének, műdal, ill. szemelvény kifejező előadása emlékezetből
 - Szólódarab előadása önállóan
 - Középkori, ill. reneszánsz, barokk egyházzene szolamának éneklése

A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai:

A dalkincs ismétlése és folyamatos bővítése: többféle zenetörténeti stílusból válogatott szemelvény, magyar népdalok, más népek dalai, kiegészítve. Az énekhang további képzése, figyelve a tanulók egyéni vokális fejlődésére (mutálás).

Ismeretek/fejlesztési követelmények:

- Magyar népzene tájegységeknek megfelelő csoportosításban. (Felföld, Alföld, Dunántúl, Erdély, Moldva)

- Más népek dalai.
- Díszesebb, nagyobb lélegzetű gregorián tételek.
- Nagyheti szertartások liturgiája (lamentáció, passió)
- Zongorakíséretes dalok, népdalok 20. századi vagy mai feldolgozásai.
- Többszólamúság: kánonok, reneszánsz vegyeskari társadalmak rövid részletei, homofón és polifón tételek.
- A zenehallgatási anyaghoz kapcsolódó énekes anyag: dal- és témarészletek a bécsi klasszika, a romantika, a XX. század és a kortárszene világából.

A fenti zenei példák éneklése közben az életkori sajátosságoknak megfelelő tiszta intonáció és helyes hangképzés (szükség esetén egyénre szabott kezdőhangról), továbbá stílusos, kifejező éneklésre törekvés.

Kulcsfogalmak/ fogalmak: Társadal, verbunkos, keserves, romantikus dal, táncnóta, opera, ária, recitativo, oratórium, processziós antifóna, lamentáció, passió, zsolozsma, Exsultet, légzéstechnika, támasz.

Zenei reprodukció – Generatív (önállóan és/vagy csoportosan alkotó), kreatív zenei tevékenység

Órakeret: 36 óra

Előzetes tudás:

- Ritmus- és dallamvariálási készség, fejlődő formaérzék,
- Zenei kérdés-felelet szerkesztése (2x2 ütemes terjedelemben) zsolozsma- ill. olvasmánytónusok éneklése adott szövegre.

A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai: A kialakított készségek továbbfejlesztése. Generatív képességfejlesztés komponálással, rögtönzött folytatással, improvizációval.

Ismeretek/fejlesztési követelmények:

- Különböző metrikájú ritmusgyakorlatok alkotása és reprodukálása.

Ritmus, metrum:

- különböző táncok metrikai és ritmikai jellemzőinek megfigyelése, reprodukciója
- ritmusimprovizáció, aszimmetrikus ritmusok.

Dallam:

- hétfokú hangsorok, blues skála, akusztikus skála megismertetése.
- Komponálás és rögtönzés összekapcsolása:
- egyszerű dallam alkotása megadott paraméterekkel (hangkészlet, metrum, ritmikai elemek, szekvencia), rögtönzött folytatás (pl. kérdés és felelet rögtönzés). Repetitív zenei egységek megalkotása.
- Fúgatémára reális és tonális válasz éneklése
- Új stílusú népdalforma rögtönzése megadott kezdősorral (kupolás visszatérő dallamok).

Kulcsfogalmak/ fogalmak: Ritmusvariációk, augmentáció, diminúció, reális válasz, tonális válasz, prima volta, secunda volta, da capo, dal segno, akusztikus skála, blues skála, aszimmetria, aranymetszés, bolgár ritmus.

Zenei reprodukció – Felismerő kottaolvasás, zeneelméleti alapismeretek

Órakeret: 36 óra

- Előzetes tudás:**
- Ritmikai, metrikai és dallami alapkészségek: a tanult ritmikai és dallami elemek felismerése kottaképről és azok alkalmazásának és újraalkotásának képessége a különböző generatív tevékenységek során.
 - Dúr és moll hangnemek kottaképről történő azonosítása 3#-3b-ig.
 - Az egyházi hangnemek ismerete.
 - A módosító jelek értelmezése kottakép alapján.
 - Tanult dallamok éneklése kottakép alapján.

A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai: További ritmikai, metrikai és dallami elemek elsajátításával a zenei reprodukció fejlesztése. Felismerő kottaolvasási képesség fejlesztése egy-egy meghallgatott zenemű kottaképének követése és eléneklése alapján.

Ismeretek/fejlesztési követelmények:

- Zeneelméleti ismeretek bővítése az előkészítés – tudatosítás – gyakorlás/alkalmazás hármasságában:
- a változó ütemmutató és ritkán előforduló ütemfajták felismerése
- Ritmikai elemek, metrum:
- új ütemfajták:
- Dallami és harmóniaelemek:
- harmóniai változások megfigyelése.
- Hangközök: k9, n9, k10 és n10.
- Hangsorok: kromatikus skálák, egészhangú skála
- Előadási jelek, zenei szakkifejezések:
- Összes dinamikai jel
- Crescendo < , decrescendo >, ritenuto, accelerando
- Tempójelzések: Lento, grave, andante, moderato, allegretto, allegro, allegro vivace
- Aszimmetria, atonalitás, poliritmia.

Kulcsfogalmak/Aszimmetria, atonalitás, poliritmia, lento, grave, andante, moderato, allegretto, allegro, allegro vivace, crescendo , decrescendo , ritenuto, accelerando, kromatikus skálák, egészhangú skála, k9, n9, k10, n10.

Zenei befogadás – Befogadói kompetenciák fejlesztése

Órakeret: 22 óra

Előzetes tudás:

- A megszerzett éneklési és generatív készségek szintjével, valamint az átélt zenei élmények mennyiségével arányos befogadói kompetencia.

A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai:

Összetettebb, hosszabb, fokozott koncentrációt igénylő zenei anyag befogadásához szükséges kompetenciák fejlesztése.

Ismeretek/fejlesztési követelmények:

- A zenehallgatási anyaghoz kapcsolódó zenei tapasztalatok
- Szerkesztési és formai ismeretek: klasszikus szonáta-forma megfigyelése.
- Nemzeti jelleg a romantika zenéjében, a más népek zenéje.
- A népdalfeldolgozás módjai Bartók és Kodály művészetében.
- Impresszionizmus a festészetben és a zenében.
- A zeneirodalmi példák befogadását segítő kiegészítő ismeretek:
- Alapvető ismeretek, a mű keletkezésének körülményeiről, zeneművek történeti koráról, a zeneszerzők életéről, a művek műfajáról és formájáról.
- A zeneművek követése partitúrából.
- Összefüggések bemutatása a zenei stíluskorszakok és történelmi események között.
- Nemzeti opera.

Kulcsfogalmak/ fogalmak: Zenei impresszionizmus, partitúra, szonáta-forma, triós forma, rondó-forma, szonáta, szimfónia, vonósnégyes, Lied (dal), dalciklus, szimfonikus költemény, programzene, versenymű, romantikus táncok (mazurka, polonéz, keringő), fantázia, noktürn, prelude, ballada, karakterdarabok, rapszódia, requiem, nemzeti opera, kortárs zene, tizenkétfokúság.

Zenei befogadás – Zenehallgatás

Órakeret: 14 óra

- Előzetes tudás:**
- A zenemű gondolati tartalmát közvetítő kifejezőeszközök átélésének és értelmezésének képessége.
 - A korábban tanult jellegzetes zeneművek részleteinek felismerése.
 - Énekes- és hangszeres népdalfeldolgozások felismerése, megnevezése
 - Trubadúr-énekek felismerése
 - Carolok, consort-muzsika, felismerése

- többször meghallgatott középkori és reneszánsz énekes és hangszeres kompozíciók felismerése
- A nagy reneszánsz és barokk mesterek stílusának felismerése

**A tematikai egység
nevelési-fejlesztési
céljai:**

A befogadói kompetencia erősítése az ismeretek kronológiai rendszerezésével. Tudatos és értő zenehallgatás. Koncert- és operalátogatóvá nevelés.

Ismeretek/fejlesztési követelmények:

- Az énekes anyaghoz kapcsolódó szemelvények meghallgatása, zeneirodalmi szemelvények a zeneirodalom széles spektrumából válogatva: Klasszikus és romantikus zeneművek meghallgatása – különös tekintettel a diákok által énekelt részeikre – művészi előadásban
- Klasszikus és romantikus hangszeres műfajok
- A bécsi klasszika hangszeres műfajai
- Haydn, Mozart, Beethoven, Schubert, Mendelssohn, Chopin, Berlioz, Schumann, Liszt, Dvorak, Smetana, Csajkovszkij, Muszorgszkij
- A 18.sz-i magyar katolikus és protestáns egyházzene
- Istvánffy Benedek
- A magyar nemzeti zene kialakulása
- Az opera fejlődése napjainkig
- Rossini, Wagner, Verdi, Puccini, Erkel
- A szimfonikus zenekar kialakulása, hangzásának elemzése
- A zenei romantika kezdetei, fejlődése, műfajai, előadási keretei
- Az impresszionizmus
- Debussy, Ravel
- A XX. század zenei irányzatai
- Sztravinszkij, Bartók, Gershwin, Britten
- A népzene a műzenében
- Bartók és Kodály
- Rendszerező ismétlés: a magyar és az európai zeneművészet századainak és műfajainak áttekintése jellemző zenei szemelvények segítségével)

- A XX. század zenei irányzatainak felismerése többször meghallgatott zeneművek részletei alapján.
- A századvég magyar szerzői: Kurtág, Ligeti, Eötvös, Jeney, Sárosi, Sári,
- fiatal kortárs alkotók
- A meghallgatott szemelvények felismerése.
- Ismerkedés a történelmi egyházak liturgiájával.
- Zenetörténelmi korszakok, stílusjegyek, műfajok és formák rendszerezett ismerete.

Kulcsfogalmak/ fogalmak: Tánccsajáték, dalsajáték, kamarazene, zenei impresszionizmus, partitúra, szonáta-forma, triós forma, rondó-forma, szonáta, szimfónia, vonósnégyes, Lied (dal), dalciklus, szimfonikus költemény, programzene, versenymű, romantikus táncok (mazurka, polonéz, keringő), fantázia, nokturn, prelude, ballada, karakterdarabok, rapszódia, requiem, nemzeti opera, kortárs zene, tizenkétfokúság, jazz.

A fejlesztés várt eredményei a ciklus végén:

- Éneklés
- Dalanyag bővítése 15 énekes szemelvénnel.
- A felhasznált daloskönyv anyagának ismerete
- Képesség az ismert szertartásokon előforduló zenei feladatok megoldására, beleértve az irányítást és az előéneklést is.
- A nem katolikus egyházzenei szemelvények ismerete.
- Zenehallgatás
- Tudjon többször hallott zeneművet elhelyezni a megfelelő zenetörténelmi korszakban, a műfaj megállapításával. A zenehallgatásra ajánlott, stíusból, zenei korszakból kiválasztott zeneműveket (min. 20 alkotás) megismerték, a hallott műveket jellemző részleteik alapján felismerik.
- Improvizáció
- Ritmikai- dallami- formai- és népzenei stílusokra vonatkozó ismeretek alkalmazása rögtönzési feladatok megoldásában.
- Zenei olvasás- írás

- A leggyakoribb tempo- és dinamikai jelek alkalmazására való képesség a csoportos és egyéni éneklés során
- a 8 év anyagának összefoglalásaként dallamok, ritmusok olvasása-írása 3#, 3b-ig.
- A tanult hangközök és hangzatok felismerése, lejegyzése. Előkészítést követően a könnyebb zenei anyagok lapról olvasása.

Ajánlott zenehallgatási anyag 7. évfolyam

A felsorolás ajánlásokat tartalmaz. A zeneművek megadott listája a tanár egyéni választása szerint módosítható. A megadott művek egy része olyan terjedelmű, hogy az ének-zene óra keretei között csak részletek meghallgatására van mód (pl. szimfóniatétel, daljáték, opera). A megfelelő részletek kiválasztásához a fejlesztési céloknál meghatározott tartalmak adnak iránymutatást.

- Európán kívüli kultúrák népzeneje
- Gregorián énekek, korai többszólamú művek részletei
- H. Purcell: Dido és Aeneas
- Jean Baptist Lully: Az úrhatnám polgár – balett
- Vivaldi: Négy évszak
- Johann Sebastian Bach:
 - 3. Brandenburgi verseny, BWV 1048
 - János passió
- Georg Friedrich Händel: Messiás (Messiah), HWV 56
- G. B. Pergolesi: Stabat Mater
- Joseph Haydn:
 - Évszakok (Die Jahreszeiten), Hob. XXI:3
 - Teremtés
- W. A. Mozart:
 - A varázsfuvola
 - Figaro házassága
- Ludwig van Beethoven: V. „Sors” szimfónia, Op. 67.

- Franz Schubert: Die Schöne Müllerin – dalciklus
- Frederic Chopin: H-dúr nocturne, op. 32. No. 1
- Erkel Ferenc: Hunyadi László - részletek
- Liszt Ferenc: Les Preludes
- Maurice Ravel: Bolero
- Debussy: A tenger
- M. Muszorgszkij: Egy kiállítás képei
- Erik Satie: Gymnopedie No. 1.
- Bartók Béla: Concerto, BB 123
- Kodály Zoltán: Hány János
- Igor Sztravinszkij: A katona története (Histoire du soldat) – elbeszélésre, játékra és táncra
- Reich: Drumming
- Ligeti György: Atmosphères, Lux aeterna
- Krzysztof Penderecki: Hirosima emlékezete (Threnody for the Victims of Hiroshima)
- Benjamin Britten: Variációk és fuga egy Purcell-témára (The Young Person's Guide to the Orchestra: Variations and Fugue on a Theme of Henry Purcell), op. 34, Noé bárkája

8. évfolyam

Heti óraszám: 4 (ebből heti 1 óra osztálykórussal kiegészítve)

Éves óraszám: 144

A témakörök áttekintő táblázata: 8. évfolyam

Tematikai egység/ Fejlesztési cél:	Óraszám:
Zenei reprodukció – Éneklés	36
Zenei reprodukció – Generatív (önállóan és/vagy csoportosan alkotó), kreatív zenei tevékenység	36
Zenei reprodukció – Felismerő kottaolvasás, zeneelméleti alapismeretek	36
Zenei befogadás – Befogadói kompetenciák fejlesztése	22
Zenei befogadás – Zenehallgatás	14
Összes óraszám:	144

Zenei reprodukció – Éneklés

Órakeret: 36 óra

- Előzetes tudás:**
- Biztos éneklési készség, kifejező és stílusos előadás csoportosan és egyénileg is.
 - 30, az énekes tananyag felsorolt rétegeiből választott egyházi ének, történeti ének, műdal, ill. szemelvény kifejező előadása emlékezetből
 - Szólódarab előadása önállóan
 - Középkori, ill. reneszánsz, barokk egyházzene szólamának éneklése

**A tematikai egység
nevelési-fejlesztési
céljai:**

A dalkincs ismétlése és folyamatos bővítése: többféle zenetörténeti stílusból válogatott szemelvény, magyar népdalok, más népek dalai, kiegészítve. Az énekhang további képzése, figyelve a tanulók egyéni vokális fejlődésére (mutálás).

Ismeretek/fejlesztési követelmények:

- Magyar népzene tájegységeknek megfelelő csoportosításban. (Felföld, Alföld, Dunántúl, Erdély, Moldva)
- Más népek dalai.
- Díszesebb, nagyobb lélegzetű gregorián tételek.
- Nagyheti szertartások liturgiája (lamentáció, passió)
- Zongorakíséretes dalok, népdalok 20. századi vagy mai feldolgozásai.
- Többszólamúság: kánonok, reneszánsz vegyeskari társasdalok rövid részletei, homofón és polifón tételek.
- A zenehallgatási anyaghoz kapcsolódó énekes anyag: dal- és témarészletek a bécsi klasszika, a romantika, a XX. század és a kortárszene világából.

A fenti zenei példák éneklése közben az életkori sajátosságoknak megfelelő tiszta intonáció és helyes hangképzés (szükség esetén egyénre szabott kezdőhangról), továbbá stílusos, kifejező éneklésre törekvés.

Kulcsfogalmak/ fogalmak: Társasdal, verbunkos, keserves, romantikus dal, táncnóta, opera, ária, recitativo, oratórium, processziós antifóna, lamentáció, passió, zsoltosma, Exsultet, légzéstechnika, támasz.

Zenei reprodukció – Generatív (önállóan és/vagy csoportosan alkotó), kreatív zenei tevékenység

Órakeret: 36 óra

Előzetes tudás:

- Ritmus- és dallamvariálási készség, fejlődő formaérzék,
- Zenei kérdés-felelet szerkesztése (2x2 ütemes terjedelemben) zsoltár- ill. olvasmánytónusok éneklése adott szövegre.

A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai: A kialakított készségek továbbfejlesztése. Generatív képességfejlesztés komponálással, rögtönzött folytatással, improvizációval.

Ismeretek/fejlesztési követelmények:

- Különböző metrikájú ritmusgyakorlatok alkotása és reprodukálása.

Ritmus, metrum:

- különböző táncok metrikai és ritmikai jellemzőinek megfigyelése, reprodukciója
- ritmusimprovizáció, aszimmetrikus ritmusok.

Dallam:

- hétfokú hangsorok, blues skála, akusztikus skála megismertetése.
- Komponálás és rögtönzés összekapcsolása:
- egyszerű dallam alkotása megadott paraméterekkel (hangkészlet, metrum, ritmikai elemek, szekvencia), rögtönzött folytatás (pl. kérdés és felelet rögtönzés). Repetitív zenei egységek megalkotása.
- Fúgatómára reális és tonális válasz éneklése
- Új stílusú népdalforma rögtönzése megadott kezdősorral (kupalás visszatérő dallamok).

Kulcsfogalmak/ fogalmak: Ritmusvariációk, augmentáció, diminúció, reális válasz, tonális válasz, prima volta, secunda volta, da capo, dal segno, akusztikus skála, blues skála, aszimmetria, aranymetszés, bolgár ritmus.

Zenei reprodukció – Felismerő kottaolvasás, zeneelméleti alapismeretek

Órakeret: 36 óra

- Előzetes tudás:**
- Ritmikai, metrikai és dallami alapkészségek: a tanult ritmikai és dallami elemek felismerése kottaképről és azok alkalmazásának és újraalkotásának képessége a különböző generatív tevékenységek során.
 - Dúr és moll hangnemek kottaképről történő azonosítása 3#-3b-ig.
 - Az egyházi hangnemek ismerete.
 - A módosító jelek értelmezése kottakép alapján.
 - Tanult dallamok éneklése kottakép alapján.

A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai: További ritmikai, metrikai és dallami elemek elsajátításával a zenei reprodukció fejlesztése. Felismerő kottaolvasási képesség fejlesztése egy-egy meghallgatott zenemű kottaképének követése és eléneklése alapján.

Ismeretek/fejlesztési követelmények:

- Zeneelméleti ismeretek bővítése az előkészítés – tudatosítás – gyakorlás/alkalmazás hármas egységében:
- a változó ütemmutató és ritkán előforduló ütemfajták felismerése
- Ritmikai elemek, metrum:
- új ütemfajták:
- Dallami és harmóniaelemek:
- harmóniai változások megfigyelése.
- Hangközök: k9, n9, k10 és n10.
- Hangsorok: kromatikus skálák, egészhangú skála
- Előadási jelek, zenei szakkifejezések:
- Összes dinamikai jel
- Crescendo < , decrescendo >, ritenuto, accelerando
- Tempójelzések: Lento, grave, andante, moderato, allegretto, allegro, allegro vivace
- Aszimmetria, atonalitás, poliritmia.

Kulcsfogalmak/fogalmak: Aszimmetria, atonalitás, poliritmia, lento, grave, andante, moderato, allegretto, allegro, allegro vivace, crescendo , decrescendo , ritenuto, accelerando, kromatikus skálák, egészhangú skála, k9, n9, k10, n10.

Zenei befogadás – Befogadói kompetenciák fejlesztése

Órakeret: 22 óra

Előzetes tudás:

- A megszerzett éneklési és generatív készségek szintjével, valamint az átélt zenei élmények mennyiségével arányos befogadói kompetencia.

A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai: Összetettebb, hosszabb, fokozott koncentrációt igénylő zenei anyag befogadásához szükséges kompetenciák fejlesztése.

Ismeretek/fejlesztési követelmények:

- A zenehallgatási anyaghoz kapcsolódó zenei tapasztalatok
- Szerkesztési és formai ismeretek: klasszikus szonáta-forma megfigyelése.
- Nemzeti jelleg a romantika zenéjében, a más népek zenéje.
- A népdalfeldolgozás módjai Bartók és Kodály művészetében.
- Impresszionizmus a festészetben és a zenében.
- A zeneirodalmi példák befogadását segítő kiegészítő ismeretek:
- Alapvető ismeretek, a mű keletkezésének körülményeiről, zeneművek történeti koráról, a zeneszerzők életéről, a művek műfajáról és formájáról.
- A zeneművek követése partitúrából.
- Összefüggések bemutatása a zenei stíluskorszakok és történelmi események között.
- Nemzeti opera.

Kulcsfogalmak/ fogalmak: Zenei impresszionizmus, partitúra, szonáta-forma, triós forma, rondó-forma, szonáta, szimfónia, vonósnégyes, Lied (dal), dalciklus, szimfonikus költemény, programzene, versenymű, romantikus táncok (mazurka, polonéz, keringő), fantázia, noktürn, prelude, ballada, karakterdarabok, rapszódia, requiem, nemzeti opera, kortárs zene, tizenkétfokúság.

Zenei befogadás – Zenehallgatás

Órakeret: 14 óra

Előzetes tudás:

- A zenemű gondolati tartalmát közvetítő kifejezőeszközök átélésének és értelmezésének képessége.
- A korábban tanult jellegzetes zeneművek részleteinek felismerése.
- Énekes- és hangszeres népdalfeldolgozások felismerése, megnevezése

- Trubadúr-énekek felismerése
- Carolok, consort-muzsika, felismerése
- többször meghallgatott középkori és reneszánsz énekes és hangszeres kompozíciók felismerése
- A nagy reneszánsz és barokk mesterek stílusának felismerése

**A tematikai egység
nevelési-fejlesztési
céljai:**

A befogadói kompetencia erősítése az ismeretek kronológiai rendszerezésével. Tudatos és értő zenehallgatás. Koncert- és operalátogatóvá nevelés.

Ismeretek/fejlesztési követelmények:

- Az énekes anyaghoz kapcsolódó szemelvények meghallgatása, zeneirodalmi szemelvények a zeneirodalom széles spektrumából válogatva: Klasszikus és romantikus zeneművek meghallgatása – különös tekintettel a diákok által énekelt részekre – művészi előadásban
- Klasszikus és romantikus hangszeres műfajok
- A bécsi klasszika hangszeres műfajai
- Haydn, Mozart, Beethoven, Schubert, Mendelssohn, Chopin, Berlioz, Schumann, Liszt, Dvorak, Smetana, Csajkovszkij, Muszorgszkij
- A 18.sz-i magyar katolikus és protestáns egyházzene
- Istvánffy Benedek
- A magyar nemzeti zene kialakulása
- Az opera fejlődése napjainkig
- Rossini, Wagner, Verdi, Puccini, Erkel
- A szimfonikus zenekar kialakulása, hangzásának elemzése
- A zenei romantika kezdetei, fejlődése, műfajai, előadási keretei
- Az impresszionizmus
- Debussy, Ravel
- A XX. század zenei irányzatai
- Sztravinszkij, Bartók, Gershwin, Britten
- A népzene a műzenében
- Bartók és Kodály

- Rendszerező ismétlés: a magyar és az európai zeneművészet századainak és műfajainak áttekintése jellemző zenei szemelvények segítségével)
- A XX. század zenei irányzatainak felismerése többször meghallgatott zeneművek részletei alapján.
- A századvég magyar szerzői: Kurtág, Ligeti, Eötvös, Jeney, Sárosi, Sári,
- fiatal kortárs alkotók
- A meghallgatott szemelvények felismerése.
- Ismerkedés a történelmi egyházak liturgiájával.
- Zenetörténelmi korszakok, stílusjegyek, műfajok és formák rendszerezett ismerete.

Kulcsfogalmak/ fogalmak: Tánccjáték, daljáték, kamarazene, zenei impresszionizmus, partitúra, szonáta-forma, triós forma, rondó-forma, szonáta, szimfónia, vonósnegyes, Lied (dal), dalciklus, szimfonikus költemény, programzene, versenymű, romantikus táncok (mazurka, polonéz, keringő), fantázia, noktürn, prelude, ballada, karakterdarabok, rapszódia, requiem, nemzeti opera, kortárs zene, tizenkétfokúság, jazz.

A fejlesztés várt eredményei a ciklus végén:

- Éneklés
- Dalanyag bővítése 15 énekes szemelvénnel.
- A felhasznált daloskönyv anyagának ismerete
- Képesség az ismert szertartásokon előforduló zenei feladatok megoldására, beleértve az irányítást és az előéneklést is.
- A nem katolikus egyházzenei szemelvények ismerete.
- Zenehallgatás
- Tudjon többször hallott zeneművet elhelyezni a megfelelő zenetörténelmi korszakban, a műfaj megállapításával. A zenehallgatásra ajánlott, stílusból, zenei korszakból kiválasztott zeneműveket (min. 20 alkotás) megismerték, a hallott műveket jellemző részleteik alapján felismerik.
- Improvizáció
- Ritmikai- dallami- formai- és népzenei stílusokra vonatkozó ismeretek alkalmazása rögtönzési feladatok megoldásában.

- Zenei olvasás- írás
- A leggyakoribb tempo- és dinamikai jelek alkalmazására való képesség a csoportos és egyéni éneklés során
- a 8 év anyagának összefoglalásaként dallamok, ritmusok olvasása-írása 3#, 3b-ig.
- A tanult hangközök és hangzatok felismerése, lejegyzése. Előkészítést követően a könnyebb zenei anyagok lapról olvasása.

Ajánlott zenehallgatási anyag 8. évfolyam

A felsorolás ajánlásokat tartalmaz. A zeneművek megadott listája a tanár egyéni választása szerint módosítható. A megadott művek egy része olyan terjedelmű, hogy az ének-zene óra keretei között csak részletek meghallgatására van mód (pl. szimfóniatétel, daljáték, opera). A megfelelő részletek kiválasztásához a fejlesztési céloknál meghatározott tartalmak adnak iránymutatást.

- Európán kívüli kultúrák népzeneje
- Gregorián énekek, korai többszólamú művek részletei
- H. Purcell: Dido és Aeneas
- Jean Baptist Lully: Az úrhatnám polgár – balett
- Vivaldi: Négy évszak
- Johann Sebastian Bach:
 - 3. Brandenburgi verseny, BWV 1048
 - János passió
- Georg Friedrich Händel: Messiás (Messiah), HWV 56
- G. B. Pergolesi: Stabat Mater
- Joseph Haydn:
 - Évszakok (Die Jahreszeiten), Hob. XXI:3
 - Teremtés
- W. A. Mozart:
 - A varázsfuvola
 - Figaro házassága

- Ludwig van Beethoven: V. „Sors” szimfónia, Op. 67.
- Franz Schubert: Die Schöne Müllerin – dalciklus
- Frederic Chopin: H-dúr nocturne, op. 32. No. 1
- Erkel Ferenc: Hunyadi László - részletek
- Liszt Ferenc: Les Preludes
- Maurice Ravel: Bolero
- Debussy: A tenger
- M. Muszorgszkij: Egy kiállítás képei
- Erik Satie: Gymnopedie No. 1.
- Bartók Béla: Concerto, BB 123
- Kodály Zoltán: Háry János
- Igor Sztravinszkij: A katona története (Histoire du soldat) – elbeszélésre, játékra és táncrea
- Reich: Drumming
- Ligeti György: Atmosphères, Lux aeterna
- Krzysztof Penderecki: Hirosima emlékezete (Threnody for the Victims of Hiroshima)
- Benjamin Britten: Variációk és fuga egy Purcell-témára (The Young Person’s Guide to the Orchestra: Variations and Fugue on a Theme of Henry Purcell), op. 34, Noé bárkája